

הרב יעקב אריאל

חיוב מזוזה בצימר ובמלון

שאלה

מי ששכר צימר ומצא שאין מזוזות בדלתותיו - האם מותר לו להתארח שם?

א. הבדל בין שוכר לבין 'פונדקי'

נאמר בגמרא (מנחות מד ע"א):

הדר בפונדקי בא"י, והשוכר בית בח"ל - כל שלשים יום פטור מן המזוזה, מיכן ואילך חייב; אבל השוכר בית בא"י - עושה מזוזה לאלתר, משום יישוב דא"י. ופירש"י על אתר בד"ה 'משום יישוב א"י':

דלאחר שקבעה שוב אינו נוטלה משם אפי' יוצא ממנו כדאמר בפ' השואל בב"מ (דף קב) הלכך בקושי יצא ממנה מפני טורח מזוזה אחרת ואפי' יוצא ממנה ישכרנה אחר מהרה כשימצאנה מזומנת במזוזה ונמצאת א"י מיושבת.

מה ההבדל בין שוכר ל'פונדקי'?

בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' קפ) כתב:

ההבדל בין שוכר לפונדק הוא בזה, שזה רק דר בפונדק, וזה שוכר, וכמש"כ רש"י שלנים בו עוברים ושבים, אף שמדובר עד ל' יום מכ"מ מי שמשלם בפונדק אינו שוכר בית הפונדק דהיינו עצם הבית, אלא משלם עבור הזכות לדור בו וללון בו כפי הסכמת בעל הפונדק, ושכירות ליומא הוא כעין מכר כמבואר במק"א באורך גם אם קיי"ל שכירות לא קניא, משא"כ פונדקאות שלכו"ע אינו כמכר, ולא כעין מכר, וא"כ מי ששוכר דירה, אפילו ודאי אין דעתו להשתקע אם זה ככל דיני שכירות גזרו חז"ל חיוב מזוזה.

ואומנם קיי"ל ששכירות יום - אינו מכר, כמבואר בגמרא (ע"ז טו ע"א), וכן פסק הרמב"ם (הל' תרומות פ"ט ה"ז):

ישראל ששכר בהמה מכהן מאכילה תרומה וכהן ששכר בהמת ישראל אף על פי שהוא חייב במזונותיה לא יאכילנה תרומה מפני שאינה קניין כספו.

וכן כתב הרדב"ז לרמב"ם שם: 'שכירות ששכר מן הכהן אינו קונה את גוף הבהמה והכי איתא פרק לפני אידיהן דשכירות לא קניא'. אומנם כל זה הוא רק מבחינת הדין. שכירות ליומיה, מכיוון שהיא ארעית, אין לה דין קניין להיחשב כקניין גמור להלכות שונות, כגון להאכלת בהמה בתרומה. אך למעשה יש לשוכר זכות שימוש בנכס המושכר במשך כל ימי השכירות, כאילו עצם הנכס הוא שלו.

לשם הבהרת הנושא נדגים את הדברים ע"י נפקא מינות בין שוכר לפונדקי:
 א. ירושה. שוכר מוריש ליורשיו את המקום המושכר עד תום ימי שכירותו.¹ פונדקי קיבל זכות אישית להתארח בנכס, אך זכות זו אינה עוברת בירושה.
 ב. משכיר שהשכיר נכס מסוים אינו יכול להוציא את השוכר מאותו נכס עד תום ימי שכירותו,² כי המקום נחשב כקנוי לשוכר למשך כל ימי השכירות. בעל הפונדק לא מקנה לפונדקי מקום מסוים וגם אין בחוזה שום אזכור של מקום, רק זכות עקרונית לאירות. לכן יכול בעה"ב, כשיש לו אילוצים, לדרוש מהפונדקי לעבור לחדר אחר, ואין לפונדקי על בעה"ב אלא תרעומת.
 ג. השוכר חייב בכל דבר שאינו מעשה אומן, אך המשכיר חייב רק במעשה אומן, כמבואר ב'שלחן ערוך'.³ לעומת זאת, פונדקי לא חייב לתקן דבר, אפילו דבר שאינו מעשה אומן. בעה"ב חייב להעמיד לפונדקי מקום מאובזר ומצויד כראוי שיאפשר לפונדקי לנפוש ללא טרחה נוספת. כך למשל נורה שנשרפה: בפונדק - בעה"ב חייב להתקין לו מיד נורה חדשה. לעו"ז שוכר חייב להחליפה בעצמו ועל חשבונו. יתרה מזאת אסור לפונדקי לשנות דבר במקום. המקום אינו שלו בשום אופן.
 ד. השוכר רשאי לארח בנכס המושכר כל אדם ואפילו כמה וכמה, ואף להלינם ללא הגבלת זמן. בעה"ב אינו יכול לעכב בעדו. השוכר יכול אפילו להשכיר את הנכס לאחרים לזמן מסוים (אלא א"כ הותנה בפירוש אחרת), כמבואר ב'שלחן ערוך' (חו"מ סי' שטז סעי' א):
 המשכיר בית לחבירו לזמן קצוב ורצה השוכר להשכיר הבית לאחר, משכיר עד סוף זמנו, והוא שלא יהיה מנין בני בית האחד יותר מבני ביתו.
 לעומת זאת, לפונדקי אין שום זכות קניינית, אלא רק זכות שימוש אישית, והוא אינו רשאי להכניס אורח נוסף ללא הסכמת בעה"ב (בעה"ב רואה בכך השגת גבול).
 ה. השוכר מביא רהיטים משלו: מיטות, ארונות שולחנות וכסאות וכדו', וגם אם שכר מקום מרוהט, הוא רשאי להימנע משימוש בריהוט הקיים ולהוסיף רהיטים משלו. פונדקי לא רשאי להוסיף שום רהיט משלו חוץ ממטלטליו. אם הוא זקוק למזרן נוסף או לכיסא, בעה"ב ייתן לו משלו.
 ו. השוכר משלם בעצמו חשמל, מים, מס מוניציפלי וכדו'. פונדקי לא חייב דבר. הוא משלם לבעה"ב דמי שימוש בלבד (בדרך כלל גבוהים יותר), ובעה"ב צריך לדאוג לכל מחסורו של הפונדקי.
 ז. השוכר רשאי לעשות בנכס כמעט כל דבר: לצבוע ולסייד לפי טעמו, לקבוע מסמרים ולתלות תמונות, להחליף נברשות וכדו', כי הוא קנה אותו (בקניין שכירות). חל עליו רק תנאי אחד: הוא חייב להחזיר את הנכס מסויד וצבוע כפי שקיבלו. פונדקי לא רשאי

1. פתחי חושן, ח"ד פ"א סעי' ז.

2. שו"ע, חו"מ סי' שיב סעי' א.

3. שו"ע, שם סעי' יז; ועי' פתחי חושן, ח"ד פ"ו סעי' א.

לעשות שום דבר מהנזכרים לעיל. הנכס אינו שלו, הוא לא קנה אותו כלל (אפילו לא בקניין שכירות).
ח. השוכר המוצא מציאה בחצר, הרי היא שלו.⁴ פונדקי שמצא מציאה, היא של בעל הפונדק.

ב. בדיקת חמץ

לפי הבחנה זו יש מקום גם בבדיקת חמץ להבחין בין שוכר לפונדקי. שוכר חייב בבדיקת חמץ, כי המקום שלו. פונדקי פטור, כי המקום אינו שלו, אם כי יש לומר שהדבר שנוי במחלוקת בין התוספות⁵ לבין הר"ן.⁶ לדעת התוספות מסירת מפתח לשוכר מחייבת אותו לבדוק את החמץ גם לפני ששכר את המקום, כי הוא עכשיו יכול להשתמש בפועל במקום ובעל הבית אינו יכול להיכנס אליו ולבודקו. כלומר, מי שמתארח במלון באור ל"ד בניסן, לדעת התוספות - הוא חייב לבדוק את החמץ, כי באותה עת המקום נמצא למעשה ברשותו, גם אם אינו בבעלותו. ואולם לדעת הר"ן הוא פטור מלבדוק את החמץ, כי חובת הבדיקה חלה על בעל המלון. יחד עם זאת, אם בעל המלון לא בדק את החמץ - האורח חייב אף לדעת הר"ן, או מדין ערבות, או משום שבעל הבית זיכה את האורח בקיום המצווה,⁷ משום שאם ימצא חמץ בפסח יש חשש שיאכלנו (לשיטת התוס' פסחים ב ע"א) או שיעבור על 'בל יראה ובל ימצא' (לשיטת רש"י שם), כי למעשה החמץ נמצא ברשותו. נמצא שבין כך ובין כך האורח חייב לבדוק את החמץ.
ומצאתי בשו"ת 'צמח יהודה' לגר"י סגל (ח"ג סי' קיח) שנשאל בדבר בדיקת חמץ במלון, כי בעל המלון יכול להחליף לו את החדר, וגם אין לו זכות של שוכר בגוף החדר אלא רק הזכות להתארח. והוא פשט לו מהמבואר ביומא (יב ע"א):

והאי תנא סבר ירושלים לא נתחלקה לשבטים [דתניא: אין משכירין בתים בירושלים, לפי שאינה שלהן. ראב"ש אומר: אף לא מטות. לפיכך, עורות קדשים - בעלי אושפזיכנין נוטלין אותן בזרוע]. ופ' בתוס' ישנים שמקום המטות אינו שלהם וכן תיבות יע"ש. ובודאי מי שמשכיר מיטה לישן הוא כמו בבית מלון, ואם זה רק בגדר דמי האירוח אמאי לא יטלו ממון הא לא נותן מהמקום מידי, אע"כ דמי שיש לו רשות לישון יש לו זכות שכירות על מקום המטה, ולכן חייב אותו המקום בבדיקת חמץ. ודוק. ומה שיכול בעל המלון להחליף חדרו זה - תנאי שר ופשוט. מהגמרא משמע שלירושלמים לא הייתה זכות לדרוש מעולי הרגלים תשלום על מקום לינתם, משום שהמקום שייך לכלל ישראל. אך יש להקשות: מדוע לא יכלו לדרוש דמי שכירות על המיטות שבהן השתמשו? אלא ע"כ כל דרישה כזו משמעותה דמי שכירות

4. ר שו"ע, חו"מ סי' שיג סעי' ג; וש"ך ס"ק א, וקצוה"ח ס"ק ב; ערוה"ש, חו"מ סי' שיג סעי' ה.
5. תוספות, פסחים ד ע"א ד"ה אם משמסר.
6. ר"ן, פסחים שם.
7. פסחים ד ע"א: 'ניחא ליה לאיניש דלעביד מצוה בממוניה'.

על המקום. מכאן המסקנה שכל אירוח במלון נחשב כשכירות על המקום, אף שהאורח לא שכר מקום מסוים.

ודבריו צ"ע. הא גופא קשיא, מדוע לא יכול בעל הבית הירושלמי לדרוש דמי שימוש על עצם ההנאה מהמיטות ומיתר הרהיטים בבית, ללא קשר למקום? אומנם המקום עצמו שייך לכלל ישראל, אך לא המיטות והרהיטים. גם עצם המבנה, עציו ואבניו וכל אביזריו, הרי הם שייכים לבעל הבית, ומדוע לא יכול היה לדרוש דמי שימוש על הבא בצל קורתו, גם מבלי לדרוך על הקרקע כלל? ומצאתי שהגרי"ש אלישיב מעיר על כך, וכן הגר"א וסרמון.⁸ וצריך לומר שאין הכי נמי זכותו של בעל הבית לדרוש תשלום על האירוח, חוץ מהקרקע. ואכן משום כך הרשו לעצמם בעלי הבית הירושלמים לקחת את עורותיהם של עולי הרגלים כפיצוי על עצם האירוח.

מסקנתנו היא, אפוא, שאורח במלון אינו שוכר, אלא רק מתארח, כלומר פונדקי.

סיכום

א. מי שמתארח במלון או בצימר פטור ממזוזה. אומנם ממידת חסידות הוא יכול לנהוג כחייליו של מונבז המלך⁹ שהיו להם מקלות ובהם קבועות מזוזות, ומוליכים אותם לכל מקום,¹⁰ ואולם מסתבר שלא בירכו על כך.

ב. במלונות נהוג שהבעלים קובעים מזוזות בחדרים, כי הם משתמשים בחדרים בכך שמניחים בהם רהיטים ומארחים בהם אורחים,¹¹ ומומלץ לבעלי הצימרים שגם הם ינהגו כך, ויש סיכוי שאורחים דתיים יעדיפו אותם בשל כך. עם זאת בהיעדר מזוזה, אין האורחים חייבים בה.

תגובה / הרב יהודה הלוי עמיהי

תשובתו של הרב יעקב אריאל שליט"א מבוססת על ההבחנה בין שוכר ובין פונדקי. הרב מביא שמונה הבדלים הלכתיים בין שוכר לפונדקי. ההבדלים הם ביסודם בהתנהגות הפונדקי, שהוא איננו יכול לעשות שינויים בחדר, לעומת השוכר שיכול למשל להכניס דברים נוספים לחדר. ההבדלים באים לידי ביטוי גם כשיש נזקים. ואולם רש"י מגדיר מהו פונדק - 'שלנים בו עוברים ושבים'. רש"י אינו טוען שההבדלים נצרכים משום שאינו נקרא בית דירה,¹² כלומר בגלל צורת השימוש בחדר, אלא שהם נעוצים בעובדה שאין זה אלא מעון אורחים של עוברים ושבים. הדירה איננה דירה כלל, שאינו חפץ במקום הזה עצמו, אלא הוא נזקק לגור שם משום שהוא הולך ממקום למקום. מדברי רש"י נראה

8. בקובץ שיעורים לב"ק פב ע"ב אות צה; ור' תוס' הרא"ש יב ע"א ובהערותיו של הגרי"ש אלישיב, יומא שם.

9. מנחות לב ע"ב.

10. ר' נפש דוד לאדר"ת, אות טז-יז (עמ' קפו).

11. ר' מש"כ באהלה של תורה ח"א סי' מו אות ה.

12. עיי' שך רפו ס"ק כח, והערת רע"א על דבריו ח"א סי' סו, הובא בנחלת צבי סי' רפו סעי כב.

שאם אדם שוכר צימר ורוצה לגור שם בדווקא, אין זה עובר ושב, אלא זה מקום המגורים שלו. אדרבא, הוא משלם דמים מרובים על המקום הזה. יש גם הבדלים במחיר בין צימר אחד לאחר. ברור שאם אדם שכר צימר מסוים למשל לשבעה ימים, בעל הבית אינו יכול להעביר אותו מהצימר שבו הוא מתגורר למקום אחר במשך כל תקופת השכירות (אלא א"כ יש פגם בצימר). אם שוכרים את הצימר לכל ימי החג, בוודאי הוא מקום מגורים, ולא פונדקי של עוברים ושבים. יש לציין שבתשובת הרב אריאל אין התייחסות למשך הזמן שמתארחים במלון או בצימר: יום, שבוע או שלושים יום.

גם רבנו ירוחם כתב (תולדות אדם וחוה נתיב כא חלק ז):

והשוכר בית בחוצה לארץ והדר בפונדקי פטור מהמזוזה כל שלשים יום והשוכר בית בארץ ישראל חייב במזוזה מיד משום יישוב ארץ ישראל. נ"ל הדר בפונדקי דוקא שנותנין לו חדר בפני עצמו או עם שותפים ישראלים בפני עצמן. רבנו ירוחם כותב שבפונדק מתגוררים כמה עוברי דרך. הפונדק הוא בעצם מלון אורחים, אין שם מקום קבוע למשפחה שבאה לנפוש ולגור שם כבית מגורים. מכאן נראה שבצימר צריך מזוזה. עוד יש להוסיף שכבר כתב ה'שפת אמת' (מנחות מד ע"א) על הביטוי של 'משום יישוב ארץ ישראל':

משום ישוב א"י פרש"י¹³ דחוק. וי"ל הפירוש משום דמזוזה שמירה לבית משום מזיקין לכן משום ישוב א"י לא הניחו כלל בית בלא מזוזה בא"י שלא יהי בלא שמירה...

לפי הסבר זה גם בפונדק בארץ ישראל יש להניח מזוזה בכל יום שהוא צריך שמירה מפני המזיקין.

לאור הנ"ל נבין גם את מה שכתב האדר"ת בספר 'נפש דוד'¹⁴, שהיה דואג למזוזה במלונות ואכסניות בחו"ל שאין בהם מזוזה, ובוודאי בארץ ישראל היה מקפיד בכך שבעתיים.

על כן נראה לענ"ד שאם אדם מזמין מראש צימר כדי לנוח בו ולהתענג בו, אין זה כפונדק של עוברים ושבים, אלא מייעד מקום ורוצה להיות בו, ולכן חייב במזוזה. נראה שאין משמעות למספר הימים שיהיה שם, כל זמן שהוא רוצה את המקום עצמו, לא כצורך של עובר ושב, והרי זה חייב במזוזה, ויניח בלא ברכה בגלל הספק.

תגובה לתגובה / הרב יעקב אריאל

לענ"ד אין סתירה בין מה שכתב הגר"ש וזנר לרש"י. אלו שני צדדים של מטבע אחד. לענ"ד גם רש"י מקבל את הגדרת הפונדק כמו שאנו הגדרנו, שהוא מקום המיועד ללינה בלבד וכדו'. רש"י רק מסביר את ההיכיון-תמצית מצד האורח - מה מאפיין אורחים שאינם

13. רש"י, מנחות מד ע"א: 'משום יישוב א"י - דלאחר שקבעה שוב אינו נוטלה משם אפי' יוצא ממנו כדאמר בפ' השואל בב"מ (דף קב) הלכך בקושי יצא ממנה מפני טורח מזוזה אחרת ואפי' יוצא ממנה ישכרנה אחר מהרה כשימצאנה מזומנת במזוזה ונמצאת א"י מיושבת'.

14. נפש דוד, אות טו"ב.

זקוקים ליותר ממקום לינה. אורח הנוטה ללון, אין לו עניין במקום, הוא זקוק רק למיטה להניח את ראשו עליה. לכן הוא אינו שוכר את המקום, אלא מסתפק בשימוש ארעי באביזרים הקיימים בלבד. לעומת זאת שוכר מעוניין במקום שאליו הוא יכול להביא גם אביזרים משלו. בדרך כלל ההבדל בין השניים מתבטא בזמן שהייתם. אורח שוהה זמן קצר ביותר, לילה יחיד או כמה לילות. מנגד שוכר מעוניין לשהות במקום זמן ממושך יותר (בדרך כלל יותר מל' יום). ואולם אלו רק סימנים לארעיות ולא סיבה. ההגדרה הקובעת בשכירות היא המקום על מרחביו, וכן אפשרות השימוש הבלתי מוגבלת כמעט, בדומה לקניין גמור. הגדרת הפונדק היא הנאת השימוש במיטה ובאביזרים נחוצים אחרים, ותו לא. ואה"נ, אורח הנוטה ללון שיקנה את המקום בפונדק בקניין גמור, אם קניין עולם, ולמוחרת הוא ימכור למוכר בחזרה, ואם בקניין שעה ללילה אחד, יתחייב **מדאורייתא**.¹⁵ אך אם לא יעשה שום מעשה קניין, אפי' לא של שכירות, גם אם יישאר זמן ממושך בתנאים אלו, ייפטר ממזוזה.

לדברי הרב עמיחי, שהקובע הוא מספר הלילות שהאורח שוהה במקום, נתת דבריך לשיעורין. בכמה לילות נחשב כפונדקי, האם עד ל' יום ולא עד בכלל? לענ"ד שורש ההבדל בין שוכר לפונדק הוא בפסוק 'וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך'. אורח בפונדק אינו שוכר את המקום, לכן אינו ב'ביתך'. שוכר, לעומת זאת, נחשב לקונה כביכול את הבית. הוא גר ב'ביתך'. אלא שהדבר תלוי לכאורה בשאלה אם שוכר חייב במזוזה מהתורה. נחלקו בדבר שתי דעות בתוספות:¹⁶ לפי הדעה הראשונה חייב שוכר הוא מהתורה, ולפי הדעה השנייה הוא רק מדרבנן. לכאורה לדעה הראשונה 'שכירות קניא' ולדעה השנייה - 'לא קניא', אך אי אפשר לומר כן, שהרי קיי"ל ש'שכירות לא קניא'.¹⁷

לכן נלענ"ד שאומנם 'שכירות לא קניא'. בכל זאת סוברים התוספות לפי הדעה הראשונה שחיובו מהתורה, כי לגדר 'ביתך' לעניין מזוזה אין צורך בבעלות גמורה מבחינה הלכתית, די בבעלות מעשית, כמש"כ הריטב"א (ע"ז טו ע"א):

והא דאמרינן בעלמא (ב"מ נ"ו ב') שכירות מכירה ליומיה היא, מילתא בעלמא קא אמרינן לומר שהיא קנויה לשוכר להשתמש בה כל ימי שכירותו **כאילו היא שלו**, אבל מכל מקום לא הויה דידיה.

ומכאן השיעור של ל' יום כהסברם של התוספות שם:

כל ל' יום פטור דלאו בית דירה דידיה הוא כדאמרינן פ"ק דבבא בתרא (ח ע"א) גבי נשתהה שם ל' יום הרי הוא כאנשי העיר.

ר"ל אומנם 'שכירות לא קניא', אך במזוזה אין צורך בבעלות קניינית, אלא בקביעות, ול' יום הם סימן לקביעות,¹⁸ ובא"י גם שכירות ליום אחד נחשבת לקביעות. בהסבר הדבר

15. ר' קצות החושן, סי' רמא ס"ק ד גדרו של קניין לשעה.

16. תוספות, חולין קי ע"ב ד"ה טלית.

17. ע"ז טו ע"א.

18. הערת עורך: י"פ. ועי' סדר התרומה סי' קמד: 'והיינו טעמא דכל ל' יום פטורה דידיעי עלמא דאינו שלו וכתבי ביתך שלך... ומל' יום ואילך חייב דסברי עלמא שלו היא...'

נראה לומר בעקבות מרן הראי"ה ב'דעת כהן'¹⁹ שמצווה קובעת, ויש להביא ראיה לכך ממעשר. אכילת שבת ויו"ט קובעת למעשר, וכך גם מצוות ישיבת א"י קובעת לעניין מזוזה. לישיבת חו"ל יש דין של ישיבת ארעי, אך לישיבת א"י, שהיא מצווה, יש דין של ישיבת קבע. לכן שכירות בא"י קובעת גם בפחות מל' יום. ואולם פונדק אפי' בא"י מעצם מהותו אין בו קביעות מקום, ורק לאחר ל' יום הוא נראה כקבוע, כמו שירה לאחר ל' יום, שהזכירו התוספות, ואף שמן הסתם אינם דרים במבני קבע, דינם כבני העיר. בדרך כלל אין לאורח זכות על מקום מסוים, ובעל הבית יכול להעבירו ממקום למקום. אך גם אם הותנה עם בעה"ב שלא יוכל לשנות את מקומו, אין בכך כדי להגדיר את השימוש באביזרים כקניין מקום. עדיין יש אינדיקציות נוספות המבדילות בין שכיר לפונדקי.

כך גם מש"כ רבנו ירוחם - 'הדר בפונדקי דוקא שנותנין לו חדר בפני עצמו או עם שותפים ישראלים בפני עצמן', ר"ל כנ"ל - מי שלן בפונדקי זקוק רק למיטה ללון בה, ולכן לא אכפת לו ללון גם עם אחרים. ואולם אם הוא לן עם משפחתו, הוא מקפיד ללון בחדר פרטי ללא שותפים. לכן נקט רבנו ירוחם שתי אפשרויות: חדר בפנ"ע או חדר עם שותפים. בין כך ובין כך הוא לא שוכר את המקום, אלא רק משתמש במיטות לשם לינה, בין ללילה אחד בין לכמה לילות.

סברת ה'שפת אמת' נראית על פניה דחוקה. וכי יש מצוות שמירה המחייבת מזוזה? לכאורה הסברה הפוכה: בא"י שעיני ה' אלקיך בה והשגחתו ית' כאן גדולה יותר, לכאורה אפשר להסתפק בשמירה פחותה, ודווקא בחו"ל, שהשגחת ה' מצומצמת יותר, יש צורך בשמירה מעולה יותר.

הטור (יו"ד סי' רפה) הביא את דרשת חז"ל:

מלך ב"ו מבפנים ועבדיו שומרין אותו מבחוץ ואתם ישנין על מטתכם והקב"ה שומר אתכם מבחוץ וע"כ נתינתה בטפח החיצון.

והוא הוסיף: 'ומ"מ לא יהא כוונת המקיימה אלא לקיים מצות הבורא יתעלה שצונו עליה'. מסתבר שכוונתו למה שכתב הרמב"ם בהל' מזוזה,²⁰ שמלאכי המזוזה השומרים עלינו הם המחשבות העולות מראיית המזוזה וזכירת מה שכתוב בה, בעיקר אמונת הייחוד. לכן בא"י צריך האדם להידבק יותר במחשבות מרוממות. וראיתי שמביאים בשם הזוה"ק²¹ שטעם מצוות מזוזה הוא שמירה רוחנית, לבל תוכל שום קליפה לבוא אל בתיהם פנימה, אלא אדרבה, יש לאפשר לקדושה שתוכל לכוּנס בשער. לכן בארץ הקודש יש לחייב במזוזה יותר, כדי שהקדושה תיכנס לתוך הבית. ומסתבר שתועלת השמירה היא רק במקום שיש בו צד מצווה. ללא מצווה אין המזוזה עצמה שומרת, רק צד המצווה שבה הוא השומר (נהגים התולים מזוזה במכוניתם מתייחסים אליה כאל

19. דעת כהן סי' קעט.

20. עי' רמב"ם הל' מזוזה פ"ו הי"ג.

21. זוהר, ח"ג דף רסו ע"א.

קמע, ויש להימנע מכך).²² לכן לשוכר בית בחו"ל יש צד מצווה מדין שוכר, אלא שלפני ל' יום הוא מחוסר זמן, ולכן המזוזה שומרת. מנגד פונדקי, אפילו בא"י, שאינו מחוסר זמן, אלא פטור בעצם משום שאינו 'ביתך', גם לדעת ה'שפת אמת' לגביו אין בכך מצווה. יחד עם זאת ממידת חסידות יש מקום לשמירה, כמו שנהגו חייליו של מונבז, וזו כנראה גם כוונת האדר"ת. לכן ראוי להמליץ על מזוזה גם בפונדק, אך חיוב מעיקר הדין אין בו.

22. עי' רמב"ם שם פ"ה ה"ד.